

besök i faktarummet

Faktarummet är namnet på Stockholms stadsmuseums forskarsal. Hit kommer årligen 6 000 personer, allt från skolungdomar till pensionärer. Här kan man ta del av museets fotografier, arkivmaterial, kartor och litteratur om Stockholm. Amatörer, professionella redaktörer, skribenter och arkitekter sitter sida vid sida och forskar.

Artikelförfattare: Ingrid W Severin

För att få veta mer om hur Faktarummet används har Ingrid W Severin, chef för museets faktarumsenhet, samtalat med några besökare. Klaus Stern och Siv Salén är båda pensionärer och kan betraktas som stamgäster. Martin Stugart använder Faktarummet för sin profession. Han är *Dagens Nyheter*s egen Stockholmskribent. I år tilldelades han Konungens medalj i åttonde storleken i högblått band för sina «värdefulla insatser för att sprida kunskaper om Stockholms stad och dess historia».

«Det här är min hobby, en hobby som får kosta»

Klaus Stern är särskilt road av att se på äldre fotografier från Stockholm.

«Det här är min hobby, en hobby som får kosta», säger han.

De 482 bilder ur Stockholms stadsmuseums fotoarkiv som han låtit göra fotografiska kopior av har kostat honom tiotusentals kronor.

Klaus Stern är mest intresserad av att studera förändringen i staden – gator och platser som har ändrat karaktär eller inte längre finns kvar, särskilt på malmarna. Ett exempel är Stora

Faktarummet, Stockholms stadsmuseum.
Foto: Anna Seidevall-Byström, 2005, SSM.

Glasbruksgatan på Södermalm. Den var tidigare den enda uppfartsvägen från Slussen till östra Södermalm. En smal ruggig gata som hade börjat förfalla i början av 1900-talet, antagligen för att man visste att den skulle bort.

Katarinavägen invigdes för gångtrafik 1911. En del av den gamla Stora Glasbruksgatan är nuvarande

Glasbruksgatan. Den gamla Lilla Glasbruksgatan är nuvarande Klevgränd. Hur gatunätet har förändrats studerar Klaus Stern på de kartor som finns uppsatta på skärmar i Faktarummet.

- I början hade jag ingen systematik, det hände att jag beställde bilder som jag egentligen redan hade i böcker

BILDBESTÄLLNING
STOCKHOLMS STADS- OCH KOMMUNSTYRELSEN
FÖR BILD- OCH FOTOKOPPIERING
FÖR BILD- OCH FOTOKOPPIERING
FÖR BILD- OCH FOTOKOPPIERING

Beställarens namn: **KLAUS STERN**
Adress: **[Redacted]**
Postadress: **[Redacted]**
Telefon: **[Redacted]**

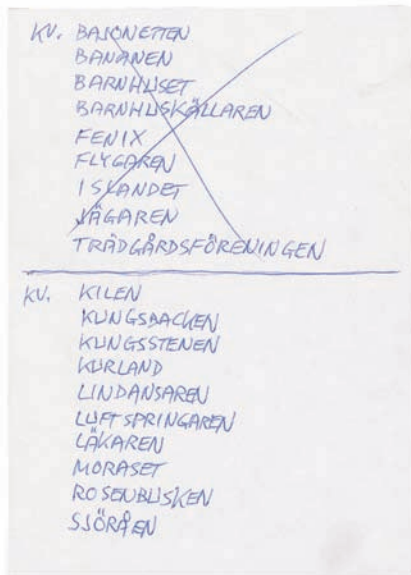
Beställningsdatum: **05/04**
Texttryck hårt

№	Titel	Antal	Pris	Totalt
1	SKANDEN	1	59.00	59.00
2	FLYGAREN	1	59.00	59.00
3	YÄGAREN	1	59.00	59.00
4	TRÄDGÅRDSFÖRENINGEN	1	59.00	59.00
5	KILEN	1	59.00	59.00
6	KUNGSBACKEN	1	59.00	59.00
7	KUNGSSTENEN	1	59.00	59.00
8	KÖRLAND	1	59.00	59.00
9	LINDANSAREN	1	59.00	59.00
10	LÖFTSPRINGAREN	1	59.00	59.00
11	LÅKAREN	1	59.00	59.00
12	MORASET	1	59.00	59.00
13	ROSEBLSKEN	1	59.00	59.00
14	SÖRÅREN	1	59.00	59.00
Totalt			473.60	473.60

Beställarens namn: **Klaus Stern**
Adress: **[Redacted]**
Postadress: **[Redacted]**
Telefon: **[Redacted]**

Beställningsdatum: **05/04**
Texttryck hårt

Bildbeställningar från Klaus Stern.
Foto: Fredric Nord, 2005, SSM.

Klaus Sterns anteckningar inför besök i
Faktarummet. Foto: Fredric Nord, 2005, SSM.

Stora Glasbruksgatan från Rutensgränd 1902. Foto: Byggnadskontoret, SSM.

hemma. Men nu har jag ett ordnat register. Underlag till detta har jag hittat i böckerna *Stockholms gatunamn* och *Stockholm från A till Ö*.

I sitt yrkesliv har Klaus Stern arbetat med datorer i fyrtio år, men för hobbyn använder han papper och penna. Till Faktarummet kommer han försedd med

en förteckning över de platser han ska titta på för dagen.

- Ibland när jag har bråttom följer jag bara registret och bockar av gator och kvarter som jag inte tidigare granskat. Men med mera tid utgår jag i stället från kartan och ser vilka kvarter som ligger inom ett särskilt område och vilka av dessa jag inte förut tittat på.

Klaus Stern är född 1937 och uppvuxen i Råsunda. Redan på 1960-talet började han köpa fotoböcker med äldre bilder från Stockholm. Någon gång på 1970-talet fick han upp ögonen för Stadsmuseets fotoarkiv, när han följde med en arbetskamrat i något ärende. Hans eget ivriga fotoletande började egentligen 1998 med att han sökte foton från Råsunda. När han så blev pensionär vid halvårsskiftet 2002 började han komma allt mer till Faktarummet. «Jag är en samlartyp, en kalenderbitare. Och så tycker jag om att katalogisera, göra hänvisningar till foton, vykort eller bilder från tidningar eller böcker. Då och då sitter jag och tittar igenom min samling», säger Klaus Stern.

I våras vann Klaus Stern, tillsammans med en före detta arbetskamrat, en promenadbusjakt i Gamla stan, anordnad av pensionärsklubben på hans gamla arbetsplats. De var i samma lag även på 1970-talet, när de deltog i bilbusjakter.

- Då fick man ett frågehäfte med foton och gåtor som man skulle knäcka var de ligger. Det roligaste var att lösa problemen. Man fick extra poäng om man åkte till platsen och svarade på detaljfrågor som, «Vad står det på skylten till höger om port nr 8?»

Klaus Stern tittar mer medvetet på stan nu när han utvecklat denna hobby. Han tycker att han ser mera av staden. Som när han går Katarinavägen till exempel, då ser han stadens kanske

Ovan: Nytorgsgatan. Foto: Oscar Heimer, 1906, SSM.

Nedan: Katarinavägen med trappor upp till Nytorgsgatan 2005. Foto: Anna Seidevall-Byström, 2005, SSM.

minsta hus som ligger där Nytorgsgatan slutar. «Det huset har inte alltid varit så litet. Jag har sett foton på hur huset såg ut innan Katarinavägen byggdes. Jag kan tänka mig hur det gamla huset liksom svävar i luften ovanför

Katarinavägen. Visserligen tror jag inte att jag är 150 år, men på något vis känns det så. Och mitt intresse för hur det såg ut förr har också gjort att jag har blivit mer intresserad av hur det ser ut nu», avslutar Klaus Stern.

«Och så är det så nära hit, Slussen går man ju alltid förbi»

Siv Salén besöker Faktarummet minst en gång i veckan. «Faktarummet är ett trevligt ställe att vara på», säger hon. Ni har ett så rikhaltigt bibliotek. Jag går ofta hit och bara sitter och läser, kanske en timme eller två.

Siv Salén uppskattar också att det inte bara är «gubbar och gummor» i Faktarummet. Hon tycker om att se intresserade unga människor.

- Och så är det så nära hit, Slussen går man ju alltid förbi. Men det bästa är nog att det aldrig är någon som blir arg här. Alla är så hjälpsamma.

Det sämsta i Faktarummet tycker Siv Salén är kvaliteten på kopiorna på det mikrofilmade materialet. Men när hon får se ett prov på hur det kommer att bli med de nya utskriften från digitaliserad mikrofilm utbrister hon:

- Åååå, det blir ju skillnad!

När Siv Salén för tolv år sedan blev pensionär började hon en släktforskningskurs. Kanske var det då hon fick reda på att Faktarummet fanns. Första gången hon kom till Faktarummet blev hon eld och lågor. Tittade ut genom fönstret och njöt av utsikten.

- Jag som hade jobbat på Kronofogdemyndigheten med skatter och elände, usch, jag var så glad att slippa det.

Hon uppskattade utsikten från Faktarummet när det låg på två trappor.

- Men det är lättare att komma till Faktarummet nu. Däremot gillar jag inte att det inte är fri entré till hela museet. Även om jag själv är medlem i Samfundet Sankt Erik, vilket innebär att jag har frikort till museet.

Siv Salén tycker om att minnas hur det har varit i Stockholm förr i tiden. Hon berättar om sin pappa som alltid talade om «när han bodde på

Ovan: Åsögatan österut från Gamla Helgagatan,
nuvarande Siargatan, kvarteret Fatbursholmen.
Foto: John Blomqvist, SSM.

Nedan: Åsögatan västerut från Gamla Helgagatan,
nuvarande Siargatan, kvarteret Fatbursholmen.
Foto: John Blomqvist, SSM.

om att det var upprörande att ett hus fick stå kvar så där.

«Då fanns ingen Åsögata. Den var bara som en stig. Siargatan fanns inte. Dom rev inte huset som fanns där, det var helt förfallet. Det kunde ramla ner på vem som helst. Det stod och stödde sig mot grannhuset. Hur man kom in i huset förstår jag inte», säger Siv Salén.

Ibland när hon inte har lust att städa hemma går upp hon till «lilla Elin», som sitter vid sin symaskin i museets utställning «Människor kring en verkstad». «Då brukar jag tänka: Du skulle komma hem och se hur fint jag har det. Vi har det mycket bättre än vi har en aning om», avslutar Siv Salén.

«I Faktarummet kan man hitta svar på alla frågor om Stockholm»

Martin Stugart är, som tidigare nämnts, Stockholmskribent i *Dagens Nyheter*. I år har han blivit kungligt belönad för sina insatser att sprida kunskap om Stockholm och dess historia. «I Faktarummet kan man hitta svar på alla frågor om Stockholm», säger Martin Stugart.

- Och allt är mönstergillt upplagt. Det är en mycket viktig resurs som det är angeläget att värna. Det finns en risk att vi i vår tid kan bli historielösa. Vi tenderar att bry oss om framtiden utan att ta avstamp i historien.

Stadsmuseet besökte han redan på 1960-talet då han studerade historia vid Stockholms universitet. Faktarummet upptäckte han 1990, när han fått ett stipendium som gav möjlighet att vara tjänstledig under tre månader för att fördjupa sina Stockholmskunskaper. En stor del av den tiden tillbringade han i Faktarummet. «Där fann jag otroligt entusiastiska medarbetare», säger Martin Stugart.

- Unikt tillmötesgående. Jag besökte

flera olika ställen, men tyckte det var roligast att forska på Stadsmuseet.

Han önskar att det skulle finnas mer litteratur i Faktarummet, särskilt nya, aktuella böcker om Stockholm. Och han skulle också vilja kunna ta del av mer aktuell forskning om Stockholm.

Martin Stugart är infödd stockholmare, uppvuxen i Vasastan, där även hans mamma växte upp. Mamman arbetade på *Dagens Nyheter* i Klara-kvarteren, men var inte journalist. Hon påverkades av atmosfären på tidningen och var särskilt intresserad av Stockholms historia. «Mamma tyckte det var roligt att lära sig saker och förmedla kunskaperna hon fick. Det smittade av sig på mig», säger Martin Stugart.

Det var när han som 20-åring läste historia och religionskunskap vid Stockholms universitet som han också började köpa böcker om Stockholm. Han började förstå historiska samband och blev väldigt intresserad. Tänkte bli lärare, helst lektor på gymnasiet eller «i värsta fall» på högstadiet. Men som lärarvikarie upptäckte han att eleverna inte var särskilt intresserade av vare sig historia eller religionskunskap.

- Det var inte roligt, hela utbildningsvärlden var dessutom för turbulent.

För att försörja sig började i stället Martin Stugart arbeta som korrekturläsare på *Dagens Nyheter*. Året var 1972 och han var 23 år.

- Jag började bli desperat, tänkte att det blir inget av mig.

På *Dagens Nyheter* startade bilagan *På Stan* 1975 och den «älskade» Martin Stugart.

- Varje lördag när den kom var en högtidsdag.

I januari 1976 blev det en ledig tjänst på *På Stan*-redaktionen, en tjänst som bara korrekturläsare fick söka. Tolv kor-

Martin Stugart.
Foto: Anna Seidevall-Byström, 2005, SSM.

rekturläsare sökte. Martin Stugart hade inga som helst formella meriter. De andra elva sökande hade journalistiska meriter. Han fick jobbet torsdagen den 27 februari 1976. Enligt redaktionschefen Axel Wennerling var det för att han var den som «helst ville ha jobbet». Så kom han att arbeta med *På Stan* under sjutton år och trivdes väldigt bra.

Från 1993 var det dags för Stockholms-redaktionen och numera finns han på Familjeredaktionen. Under åren har Martin Stugart skrivit flera artikelsier om Stockholm, som också har getts ut i bokform. Från och med augusti 2004 har Martin Stugart en daglig spalt i *Dagens Nyheter*: «Fråga om Stockholm». Han har också en egen spalt på tidningens webbplats. Läsarna skickar varje vecka in ett hundratal frågor. Martin Stugart svarar på sju till åtta av dem. Mer finns det inte tid för. «Ju mer jag lär mig om Stockholm desto roligare tycker jag att det är», säger Martin Stugart.